

Lietuvių kalba nemiega: pasaulio lituanistinių mokyklų išradingumas prabyla „naktikalbėmis“

Dvikalbystę psicholingvistiniu aspektu tiriantys mokslininkai pataria kalbos mokymąsi sieti su malonia patirtimi, kuri skatintų norą išreikšti save per tą kalbą. Šią rekomendaciją išradingai taiko lituanistinės mokyklos - jos prigalvoja linksmų ir įtraukiančių būdų, kaip perduoti Lietuvos diasporos vaikams paveldėtąją lietuvių kalbą. Jų išmoningumas itin pasireiškia per Lietuvių kalbos dienas, rengiamas kasmet vasario-kovo mėnesiais Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) iniciatyva, šiemet Lietuvių kalbos dienos vyko jau dešimtą kartą.

Aurelija Baniulaitienė

VLKK ryšių su visuomene vyr. specialistė

Lituanistinių mokyklų asociacija šiemet tęsė prieš porą metų pradėtą projektą „Lietuvių kalbos naktys“ kaip tradicinių Lietuvių kalbos dienų sudėtinę dalį. Šūkiu „Lietuvių kalba nemiega niekada!“ organizatoriai pakvietė mokyklų bendruomenes surengti vadinamąsias „Pižamų dienas“, t. y. lietuvių kalbos ugdymui skirtus renginius, į kuriuos dalyviai galėtų ateiti vilkėdami neformalia apranga. Projekto idėją asociacijos vadovei Airijos Kavano (Cavan) lituanistinės mokyklos „Gintarėlis“ įkūrėjai, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Švietimo komisijos narei Donatai Simonaitienei padiktavo mintis, kad lietuvių kalba pasaulyje skamba nenutrūkstamai: kol žmonės Lietuvoje miega, kur nors kitur, kitoje laiko juostoje - Australijoje, Singapūre ar Šiaurės Amerikoje - kalbama lietuviškai.

Jau pirmus metus pavyko sukelti „lietuvių kalbos bangą“, nusiritusią per visą pasaulį. Pernai Donata drauge su Australijos Perto lituanistine mokykla kolegas pakvietė rinkti iš savo kalbos žodžius, kuriuos pavadino „žodžiais naktibaldomis“. Pastebėta, kad kitakalbėje aplinkoje augantys vaikai dažnai maišo skirtingų kalbų žodžius, sukuria neįprastus naujadarus. Surinkę tokius „pabėgusius“ žodžius mokiniai su mokytojais kaip tikri kalbininkai aiškinosi, kaip ir iš kur jie atsirado, kuo juos pakeisti.

K. Donelaičio lituanistinės mokyklos renginio akimirka | Mokyklos nuotr.

Šiais metais kartu su JAV Vašingtono Kristijono Donelaičio lituanistine mokykla Lituanistinių mokyklų asociacija pakvietė savo nares kurti ir vaizdo įrašuose įamžinti sakomas naktikalbes – greitakalbes, kuriose būtų pavartoti su žodžiais „kalba“ ir „naktis“ susiję žodžiai. Šis sumanymas buvo ne tik mankšta lietuviškai tarčiai patobulinti, bet ir proga pasivaržyti tarp mokyklų.

Taip jau sutapo, kad šiemet Vašingtono Kristijono Donelaičio lituanistinė mokykla minėjo 65-uosius gyvavimo metus ir buvo išrinkta Lietuvių kalbos dienų mažaja sostine, kad atstovautų daugiau kaip aštuoniasdešimčiai asociacijos vienijamų mokyklų. Šios mokyklos vadovė Sigutė Bertulytė-Harton prisipažino, kad sugalvoti

originalią užduotį visiems „Lietuvių kalbos naktų“ dalyviams nebuvo lengva, nes daug ką dabar galima rasti internete arba pasitelkus dirbtinį intelektą. Norėjosi užduoties, kuri jungtų lietuvių kalbos žinias ir kūrybiškumą. Mokyklos mokymo programų vadovė Živilė Goldner sukūrė greitakalbių užduotį ir ši pasirodė labai įdomi, o pavadinimas „naktikalbės“ atėjo natūraliai, juk tai „Lietuvių kalbos naktims“ skirtos greitakalbės.

„Kai patiems reikėjo sugalvoti naktikalbę, supratau, kad tai toli gražu ne taip paprasta, kaip atrodo. Vienas iš pagrindinių greitakalbės bruožų, kad ją turi būti nelengva greitai ir taisyklingai ištarti. Vienus žodžius greitai ištarti kur kas lengviau, nei, pavyzdžiui, prasidedančius iš „n“ raidės. Naktikalbė turi ir rimuotis – tai irgi nelengvas iššūkis“, – dalijosi išpūdžiais S. Bertulytė-Harton. Be to, siekta parodyti gerą pavyzdį kitoms mokykloms, todėl mažosios sostinės atstovė džiaugiasi, kad jos su mokyklos aštuntokais sukurta naktikalbė Kalbos komisijos buvo išrinkta viena labiausiai įkvepiančių naktikalbių (naktikalbę žr. [čia](#)).

Lituanistinės mokyklos „Rytmetys“ mokiniai ruošiasi renginiui | Mokyklos nuotr.

VLKK prizo už vaizdingą ir originalią naktikalbę laimėtoja – Norvegijos lituanistinė mokykla „Rytmetys“, šį kartą „Lietuvių kalbos naktims“ pasirinkusi netikėtą kosmoso temą. Jos įkūrėja, vadovė Nerija Cymermonienė drauge su kitomis mokyklos mokytojomis norėjusios parodyti, jog lietuvių kalba neturi ribų, nes ji gyva, kūrybiška ir gali skambėti net kosmose! Taip gimė renginio vizija „Pirmoji

lituanistinė mokykla kosmose“; įgulos misija – įrodyti, kad lietuvių kalba nemiega net kosmose, o jos mokytis nori ir gali net ateiviai. „Skrydžiui į mėnulį“ kolektyvas ruošėsi keletą savaičių – su mokytojomis dirbo vakarais, per pamokas mažieji meistravo raketas, vyresnieji mokiniai piešė plakatus, kūrė pasakas.

Lituanistinės mokyklos „Rytmetys“ mokiniai | Mokyklos nuotr.

„Naudojome paprastas, tvarias medžiagas: šalmus iš kartono dėžių, kostiumus iš antrinių žaliavų. Žvaigždės, planetos, raketa ir pats mėnulis – viskas rankų darbo. Mūsų mokytojos yra tikros auksarankės, kurios kiekvieną idėją paverčia stebuklu“, – teigė mokyklos vadovė. Garbė būti pakviestai keliauti kartu teko Seimo narei Daliai Asanavičiūtei-Gružauskienei, kuri su malonumu sutiko „išsilaipinti mėnulyje“ su visa „Rytmečio“ įgula. Pasak N. Cymermonienės, tai buvo ne tik nuostabus nuotykis vaikams, bet ir galimybė parodyti, kad lietuvių kalba – ne tik taisyklės ir gramatika, ji gali būti linksma ir įtraukianti. „Šis projektas – tai būdas kurti ryšius tarp lituanistinių mokyklų, dalytis patirtimi, įkvėpti vieniems kitus, taip pat proga priminti visiems, gyvenantiems toli nuo Tėvynės, ką lietuvių kalba mums reiškia. Jei net ateiviai noriai mokosi lietuviškai –

tai kaip galime mes nesistengti?“ – sakė „Rytmečio“ vadovė. Kosmoso tema skambėjo ir šios mokyklos mokinių Mėtos ir Ievos sakomoje naktikalbėje (žr. [čia](#)). Mokyklos įkūrėja N. Cymermonienė patikino, kad naktikalbė su mergaitėmis keliaus per vasarą: skambės ir pas močiutę kaime, ir pas draugus įvairiuose Lietuvos kampeliuose.

Rusnė Kondratavičiūtė iš lituanistinės mokyklėlės „Pupa“ | Mokyklos nuotr.

Dar viena lietuviškos naktikalbės sakytoja, pavergusi Kalbos komisiją įtaigumu ir kalbine raiška, buvo septynmetė Rusnė Kondratavičiūtė iš lituanistinės mokyklėlės

„Pupa“, veikiančios Jungtinėje Karalystėje, pietvakarių Londone. Rusnei pavyko vaikišku nuoširdumu sutirpdyti ir daugelio socialinio tinklo „Facebook“ lankytojų širdis. Nors sakoma, kad „vienas lauke - ne karys“, Rusnės asmeninis žavesys ir drąsa padėjo pelnyti prizą (naktikalbę žr. [čia](#)).

Islandijos lituanistinė mokykla „Trys spalvos“ yra viena seniausių Europoje veikiančių lituanistinių mokyklų, praėjusį rudenį šventusi 20 metų sukaktį. Anot mokyklos atstovės Giedrės Gudaitės, netradicinės paveldėtosios kalbos mokymo formos yra būtinos, ypač gyvenant toli nuo kalbinio centro, nes vien akademinio požiūrio nepakanka. Dvikalbėje ar daugiakalbėje aplinkoje gyvenantys vaikai dažnai dėl kalbos jaučia spaudimą, todėl svarbu jiems sukurti alternatyvią patrauklią lietuviakalbę erdvę, kur kalba taptų ne dar viena disciplina, o gyva ir reikšminga tapatybės dalimi. Ji teigia, kad kūrybiškumas ir emocinis ryšys su kalba yra pagrindiniai ugdymo metodai, lietuvių kalbos jų mokykloje mokoma per pojūčius ir patirtis - per klausą, regą, lytėjimą, skonį ir kvapą, asmeninį įsitraukimą kuriant, gaminant, žaidžiant. „Iniciatyva „Lietuvių kalbos naktys“ mums artima dėl bendruomeniškumo dvasios, kurią ji sukuria tarp viso pasaulio lituanistinių mokyklų. Sekėme jų veiklas, domėjomės, ką ir kaip daro kolegos. Didžiuojamės, kad buvome įvertinti net trijose nominacijose - tai mus labai įkvepia“, - teigė G. Gudaitė, nors prisipažino, kad naktikalbėms skyrė ne per daugiausia dėmesio. Bet ši patirtis tapo impulsu - jau brandina ateinantiems mokslo metams idėją, susijusią su lietuvių smulkiąja tautosaka.

Savo jėgas kurdamos naktikalbes išbandė daugiau kaip dešimt mokyklų bendruomenių. Be naktikalbių, paminėtini ir kiti „Lietuvių kalbos naktų“ projekto laimėjimai. Mokykla „Trys spalvos“ šiais metais buvo lyderė: mokykla gali pasidžiaugti Užsienio reikalų ministerijos įsteigtu „Linksmiausios pižamuotos klasės“ prizų; antra vieta tarp „Lietuviškiausios pižamos“ laimėtojų - mokinę Abigailę Freya'ą Mekaitę už sukurtą pižamą apdovanojo LR Seimo narė D. Asanavičiūtė-Gružauskienė; taip pat Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos prizų „Lietuvių kalbos podiumas“, gautu už stilingiausią madų pasirodymą, kuriame „lietuviški žodžiai tapo aksesuarais“.

Osle veikiančios mokyklos „MiLit Studio“ mokinė Gabija Liobikaitė savo rankomis išpūdingai išpiešė pižamą ir užėmė pirmąją vietą kaip „Lietuviškiausią pižamą“. Trečia vieta už originalią pižamą atiteko Emilia'ai Mainonytei iš Airijos Trimo lituanistinės mokyklos „Šaltinėlis“. Abiem mergaitėms įteikti Seimo narės D. Asanavičiūtės-Gružauskienės prizai.

Lietuviškiausios pižamos konkurso laimėtojos | Organizatorių nuotr.

Už kūrybiškiausią lietuvių kalbos įprasminimą per spektaklį, plakatus ir marškinėlius Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos prizų apdovanota Piterboro (Peterborough) lituanistinė mokykla Jungtinėje Karalystėje. Dar vienu šios ministerijos prizų įvertinta Jungtinėje Karalystėje ir Portugalijoje veikianti mokykla „Lithuanian Academy“ – prizas pagal nominaciją „Miegoti – nereiškia tylėti“ skirtas „už išpūdingiausią miego fenomeno tyrimą, kur kalba gyvavo net sapnuose ir buvo užfiksuota vaizdo kronikose“.

Projekto sumanytojai jau nusprendę, kas bus kitų metų Lietuvių kalbos dienų mažoji sostinė. Rugsėjo 8 d. Lituanistinės mokyklos dienos minėjime Prezidentūroje ketinama šią naujieną paskelbti, Vašingtono Kristijono Donelaičio lituanistinė mokykla renginio metu perduos Mažosios sostinės vėliavą naujai sostinei. Kol kas tai intriga. Kaip ir naujos idėjos, skirtos ne vien smagiai praleisti laiką, bet ir tobulinti lietuvių kalbos žinias. O realūs pavyzdžiai rodo, kad gerų

rezultatų pasiekama greičiau, kai mokytis nėra nuobodu.